

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสีย ดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง)

จังหวัดนครปฐม

An Application of the Buddhadamma Principles for Healing Before the Loss of
Eyes in Mettapracharak Hospital (Watraikhing), Nakhon Pathom Province

พระครูวินัยธรอภิเชษฐ์ ปัทวี

Phrakhruwinaitorn Apichet Pattawee

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: mcuraiking@gmail.com

Received November 13, 2024; Revised December 2, 2024; Accepted December 15, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มพยาบาล วิชาชีพ ผู้ดูแลผู้ป่วย จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้เข้ารับการรักษาตามสาขตา จำนวน 15 คน การ สอนทบทวนกลุ่มเฉพาะ จำนวน 6 รูป/คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ด้าน พระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป 2) กลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้ป่วยดวงตา จำนวน 3 คน การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในการประยุกต์หลักพุทธธรรมเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา จำนวน 39 คน จากนั้นได้จัดหมวดหมู่ของข้อมูล ทำการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบ บริบท และ นำเสนอเชิงพรรณนาความในประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 3 กระบวนการ 2) การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา ของ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม ในแต่ละกระบวนการมีการประยุกต์ใช้หลัก พุทธธรรม ดังต่อไปนี้ (1) กระบวนการสร้างสัมพันธภาพ ใช้หลักธรรมกัลยาณมิตร (2) กระบวนการ สร้าง กำลังใจ ใช้หลักธรรมไตรลักษณ์ และ (3) กระบวนการสร้างความร่วมมือใช้หลักธรรมสัมมาวาจา 3)

รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม โดยใช้โมเดล 3 สร้าง 3 ธรรม ดังนี้ 1) การสร้างสัมพันธ์ภาพ 2) การสร้างกำลังใจ 3) การสร้างความร่วมมือ ด้วยการบูรณาการ 3 หลักธรรม คือ 1) หลักกัลยาณมิตร 2) หลักไตรลักษณ์ 3) หลักสัมมาวาจา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนและหลังสูญเสียดวงตา สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับทางโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; การเยียวยาจิตใจผู้ป่วย; การสูญเสียดวงตา

Abstract

This article aims to present a model for applying Buddhist principles to heal the minds of patients before they lose their eyesight at Metta Pracharak Hospital (Wat Rai Khing). The method used for participatory action research was used to collect data by conducting in-depth interviews with 18 key informants, divided into 2 groups: 1) a group of professional nurses and caregivers (3 people); 2) a group of patients receiving vision treatment (15 people); and focus group discussions with 6 participants, divided into 2 groups: 1) a group of experts in Buddhism (3 people); and 2) a group of professional nurses who take care of eye patients (3 people). The workshop on applying Buddhist principles to heal the minds of 39 patients before they lose their eyesight was organized. The data was then categorized, analyzed using content analysis, contextual analysis, and presented in a descriptive manner in accordance with the research objectives. The results of the research found that 1) the process of healing the minds of patients at Metta Pracharak Hospital (Wat Rai Khing), Nakhon Pathom Province, was divided into 3 processes. 2) The application of Buddhist principles to heal the minds of patients before they lose their eyesight at Metta Pracharak Hospital (Wat Rai Khing), Nakhon Pathom Province In each process, the principles of Buddhism are applied as follows: (1) Relationship building process using the principle of Kalyanamitra (2) Morale building process using the principle of Trilaksana (3) Cooperation building process using the principle of Right Speech (Samma Speech). 3) Model of application of Buddhist principles to heal the minds of patients before they lose their eyes at Metta Pracharak Hospital (Wat Rai Khing), Nakhon Pathom Province, using the 3 Create 3 Dharma model as follows: 1) Relationship building 2) Morale building 3) Cooperation building by integrating 3 principles: 1) Kalyanamitra principle 2) Trilaksana principle 3) Right Speech.

Knowledge gained from research by integrating Buddhist principles with the healing process of patients' minds before and after they lose their eyes can be applied to benefit Metta Pracharak Hospital (Wat Rai Khing), Nakhon Pathom Province.

Keywords: An Application of the Buddhadamma; Healing and Resoration; Loss of Eyes

บทนำ

บริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์ในการทำงานและการใช้ชีวิตที่สะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์ใช้สายตาอย่างหนักกับการทำงาน ส่วนใหญ่จะเกิดจากการเสื่อมของร่างกายเนื่องจากอายุมากขึ้น จะมีความเสื่อมของช่องระบายน้ำออกจากลูกตาทำให้น้ำหล่อเลี้ยงภายในลูกตาไม่สามารถระบายได้จนเกิดการคั่งภายใน ทำให้ความดันตาสูงขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ยาที่ใช้ อุบัติเหตุ การผ่าตัด หรือเกิดจากอยู่หน้าจอทั้งวัน ไม่ว่าจะเล่นโทรศัพท์ อ่านหนังสือ ดูหนัง เล่นเกมส์ ต่างก็ทำผ่านหน้าจอกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะผ่านโทรศัพท์ ผ่านโทรทัศน์ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้สายตาเสียจากการมองจอ เช่น การมองตัวอักษรที่อยู่บนจอ มองแป้นพิมพ์ตัวอักษร ที่ต้องโฟกัสบ่อยๆ จึงทำให้กล้ามเนื้อตาทำงานหนักเป็นสาเหตุให้สายตาเสียได้ (โรงพยาบาลบางปะกอก, 2564) จากรายงานของโรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ (2561) เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพตาที่ตามมาภัยที่เพิ่มขึ้น โดยการตรวจสุขภาพตาอย่างละเอียดจึงควรเริ่มตั้งแต่อายุ 40 ปี โดยตรวจทุก 2-4 ปีสำหรับผู้ที่ไม่มีความเสี่ยง และทุก 1-2 ปี สำหรับผู้ที่มีความเสี่ยง เนื่องจากโรคทางตาที่พบบ่อยหรือการเปลี่ยนแปลงของสายตามักเริ่มที่ช่วงอายุนี้ เพราะปัญหาทางสายตา หรือภาวะเจ็บป่วย ภาวะฉุกเฉินทางตาที่เกี่ยวกับการบาดเจ็บ เช่นนี้ สามารถนำมาสู่ภาวะการสูญเสียสายตา ซึ่งอุบัติเหตุทางตาเป็นภาวะเร่งด่วนหากได้รับการตรวจรักษาอย่างรวดเร็วถูกต้องทันท่วงที จะช่วยลดความรุนแรงและภาวะการสูญเสียดวงตาได้ (โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์, 2554)

โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ก่อตั้งขึ้นโดยมีพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินทปัญญมหาเถร) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง ได้ริเริ่มดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์ ประชาชน ที่มีศรัทธาต่อองค์หลวงพ่อวัดไร่ขิงได้บริจาคทรัพย์ บริจาคที่ดิน จัดสร้างเป็นโรงพยาบาลขนาด 13 เตียง โดยมอบให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และใน ปี พ.ศ.2532 มีความโดดเด่นในด้านจักษุวิทยา พัฒนาโรงพยาบาลให้เป็นสถาบันทางจักษุวิทยาแห่งชาติที่มีระดับขีดความสามารถในระดับสากล มุ่งสู่การเป็นสถาบันจักษุแห่งชาติ ขีดความสามารถในระดับสากล พึ่งตนเองได้สูง เพื่อประชาชนมีสุขภาพตาที่ดีอย่างยั่งยืน (กุลนันท์ บุญมาก, 2566) โดยมีผู้เข้ารับการรักษาเกี่ยวกับดวงตาในแต่ละปีไม่ต่ำกว่า 220 รายมาตรฐานการรักษา การพยาบาลผู้รับบริการด้านดวงตา นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสร้างกำลังใจเยียวยาจิตใจให้กับผู้เข้ารับการรักษา อาทิ การมีห้องพระให้ผู้ป่วยได้มีสถานที่สวดมนต์ การพาผู้ป่วยไหว้พระ สวดมนต์ ทำสมาธิ ทำจิตใจให้สงบ ไม่เครียดทั้งก่อนรับการผ่าตัด และระยะพักฟื้นหลังผ่าตัด (ภัสสรดา พลายงาม, 2566)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดับความทุกข์ พุทธธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้กว่า 2,600 กว่าปี ยังคงเป็นที่พึ่งของมนุษย์ แม้ยามปกติและยามป่วยไข้ พระองค์ได้แสดงหลักธรรมที่ชื่อว่า “อาวาสสิกขธรรม” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งมีข้อหนึ่งว่า “เมื่อคุณุสสเจ็บไข้ พระภิกษุมีหน้าที่ไปให้สติ” เป็นการดูแลร่วมกับการรักษาทางการแพทย์ โดยการเข้าไปดูแลเยียวยาจิตใจผู้ป่วยและญาติมิตร เพื่อให้คำปรึกษา สร้างขวัญและกำลังใจ ได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธธรรม (พระเทพสุวรรณเมธี สุชาติ หวลจิตต์ และ สุพิชฌาย์ พรพิชฌรงค์, 2562; พระสุริศ สุขขุนทด และ คณะ, 2565) เพื่อการสร้างวิถีการดำเนินชีวิตให้มีความสอดคล้องกับความจำเป็นในทุกกิจกรรมของชีวิตประจำวัน (กองแก้ว เจริญอักษร, 2545) มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สามารถดูแลตนเองพึ่งตนเองได้ตามสมควร ยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิต เป็นการดับทุกข์ทางกายและทางจิตใจในช่วงเวลาที่เหลืออยู่น้อย ก่อให้เกิดความสุข สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามปกติ (พระปลัดสมชาย ดำเนิน และ พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท, 2562) จะเป็นพื้นฐานพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมแห่งสันติสุขเอื้ออาทรน่าอยู่และยั่งยืน (ยุวดี บำรุงบุตร, 2566)

บทความนี้นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้พยาบาลผู้ดูแลผู้ป่วยได้เรียนรู้และใช้หลักพุทธธรรมในกระบวนการเยียวยาจิตใจ สร้างพลังใจให้กับผู้ป่วยสามารถทำใจและยอมรับกับสภาพที่เกิดขึ้นก่อนที่จะสูญเสียดวงตา เพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง)

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา ดังต่อไปนี้ 1) หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจ 2) จิตวิทยาแนวพุทธ และ 3) แนวคิดหรือทฤษฎีทางจิตวิทยาในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา

1) หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจ คือ การใช้ธรรมหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ากับการประยุกต์ใช้ในการเยียวยาจิตใจโดยประกอบด้วยหลักขั้น 5 หลักไตรลักษณ์และหลักสติปัฏฐาน 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มีรายละเอียดแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมในการเยียวยาจิตใจ

ผู้ป่วย ซึ่งพระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสั่งสอนที่สามารถนำมาใช้ในการเยียวยาสุขภาพได้ หลักธรรมเป็นสิ่งที่คนไทยหลายคนนั้นใช้เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติ (จันทิมา แสงแพร และ พระครูปลัดสุวัฒน สุวฑฺฒโน, 2564) โดยจะเรียกได้ว่าวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นถูกเชื่อมโยงกับหลักธรรมของศาสนามาอย่างยาวนาน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ก็ถูกหล่อหลอมขึ้นจากความเชื่อ (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2539) เมื่อความเชื่อถูกเชื่อโดยคนหมู่มากและเริ่มมีคนปฏิบัติมากขึ้น ความเชื่อก็ได้กลายเป็นวัฒนธรรม ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่แค่มีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีปัญญาประกอบด้วยการพัฒนาศรัทธาและปัญญาเป็นปัจจัยส่งเสริมซึ่งกันและกัน ศรัทธาหรือความเชื่อมีความสำคัญต่อการศรัทธาที่ผิดจะส่งผลให้ประพฤติดิปฏิบัติผิด หรือพูดผิดทำผิดไปตามศรัทธาความเชื่อนั้น (Damnoen et al., 2021) ส่วนศรัทธาที่ถูกจะส่งผลให้ประพฤติดิปฏิบัติถูก คือพูดถูก ทำถูกไปตามศรัทธาความเชื่อนั้นศรัทธามีความสำคัญเพราะเป็นเรื่องของจิตศรัทธา เป็นเครื่องปรุงแต่งจิตให้แสดงออก ทางวาจา คือ การพูด ทางกาย คือ การกระทำ

2) จิตวิทยาแนวพุทธ คือการนำศาสตร์ที่ศึกษาถึงจิตใจ และกระบวนการทางจิตใจคือจิตวิทยามาอธิบายกระบวนการการเกิดทุกข์และการพ้นทุกข์ อันเป็นสาระสำคัญของพุทธศาสนานั้นเอง ความแตกต่างระหว่างจิตวิทยาแนวพุทธ เป็นการศึกษาวุฒิกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน และสังเกตเห็นได้โดยทางอ้อม ตลอดจนการศึกษากิจกรรมการทำงานของจิตเพื่อการปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ แต่ไม่ได้มีเป้าหมายให้พ้นทุกข์อย่างถาวร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของจิตวิทยาแนวพุทธศาสนา รวมความถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีขอบเขตที่กว้างขวาง ทั้งยังรวมไปถึงความเชื่อถือ และการประพฤติปฏิบัติของชาวพุทธด้วย ขณะที่จิตวิทยาแนวพุทธจะนำบางส่วนของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะส่วนแก่นกลางที่กล่าวถึงความทุกข์ทางใจ กระบวนการเกิดและดับของความทุกข์ทางใจ โดยอาศัยคำอธิบายของกระบวนการทางจิตใจที่ใ้กันอยู่ในจิตวิทยามาประยุกต์ และมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง โดยการฝึกจิตให้เป็นไปในทางบวก เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ (สุวรรณ วิทย์ และ คณะ, 2564) การรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี การรู้จักจัดระเบียบชีวิตการถึงพร้อมด้วยแรงจูงใจให้สร้างสรรค์ การมีความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ การปรับเจตคติและค่านิยมให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีสติรู้จักแก้ปัญหา และพึ่งพาตนเองได้

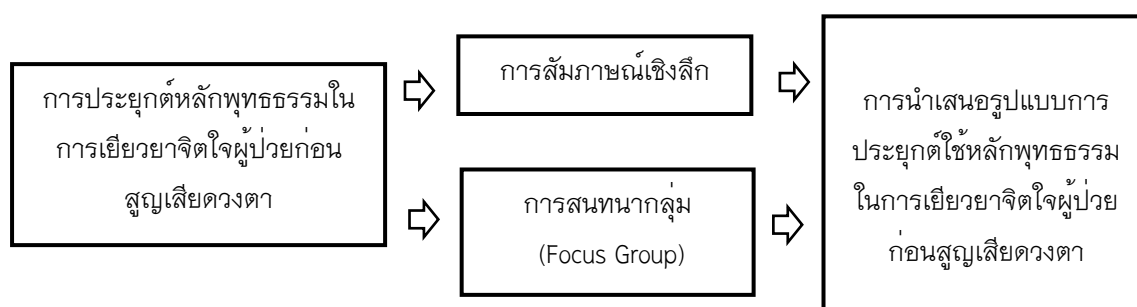
3) แนวคิดหรือทฤษฎีทางจิตวิทยาในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา มีหลายแนวคิดด้วยกัน ขึ้นอยู่กับบริบทและความต้องการของผู้ป่วยแต่ละราย การช่วยให้ผู้ป่วยมีเป้าหมายในชีวิต ผู้ป่วยควรมีเป้าหมายในชีวิต เพื่อให้มีแรงจูงใจในการใช้ชีวิตต่อไป เป้าหมายในชีวิตของผู้ป่วยอาจเป็นสิ่งที่ตนเองเคยทำมาก่อน เช่น การประกอบอาชีพ การเลี้ยงดูครอบครัว เป็นต้น หรืออาจเป็นสิ่งใหม่ๆ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น จากการสัมภาษณ์พยาบาลผู้ปฏิบัติงานในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา พบว่า ได้มีการนำทฤษฎีของคาร์ล โรเจอร์ (Rogers, 1961) มาปรับใช้ในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา ซึ่งวิธีการในการเยียวยา คือ การยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางในการบำบัดรักษา เพราะเชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และสามารถ

ตัดสินใจด้วยตนเองได้ มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความปรารถนาที่จะก้าวไปข้างหน้าเพื่อเป็นคนโดยสมบูรณ์ และพร้อมที่จะดำเนินชีวิตร่วมกันในอันที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสุขสงบ (ปรียพร วิศาลบุรณ์, 2566)

จะเห็นได้ว่า การเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาเป็นกระบวนการที่ต้องค่อยเป็นค่อยไป และจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งครอบครัว ญาติพี่น้อง แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา เป็นต้น โดยเฉพาะการดูแลอย่างใกล้ชิดจากครอบครัว เพื่อนฝูง และคนรอบข้าง เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถผ่านพ้นช่วงเวลาที่ยากลำบากไปได้ มองเห็นคุณค่า ความสามารถในตนเอง และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้มีการศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยการนำเนื้อหาดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวคิดและรูปแบบของการวิจัย โดย มีการกำหนดรูปแบบและโครงสร้างตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดใช้วิธีวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยการเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมกับโรงพยาบาลพร้อมกับสังเกตพฤติกรรมและการเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ป่วยและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มเฉพาะ (Focus Group) โดยจะมุ่งเน้นไปที่ผู้เกี่ยวข้องแผนกดวงตาในเขตโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นผู้ป่วยทางดวงตาและบุคลากรทางการแพทย์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในสภาพปัญหาการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยสูญเสียดวงตาที่จะศึกษากระบวนการในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง), ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) และศึกษาการนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ดังนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยใช้หลักปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาที่เขามารักษาที่โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม รวมทั้งสิ้น 15 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา 2) กลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลผู้ป่วยเกี่ยวกับดวงตา

คณะผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ การเตรียมการ (Pre-Research) การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งมีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1) ระยะเตรียมการ คือ ทำหนังสือส่งถึงโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม เพื่อขออนุญาตเข้าไป เก็บข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ กิจกรรมคือ การจัดให้มีพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญในการบรรยายธรรมในหัวข้อธรรมต่างๆในทางพระพุทธศาสนา มาบรรยายธรรมให้แก่พยาบาล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ นำหลักธรรมไปใช้เยียวยาให้แก่ผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา ดังนั้น จึงกำหนดกิจกรรม ประกอบด้วย

(1) รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่วิจัย

(2) ประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเชิญชวนเข้าร่วมในโครงการวิจัย และชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ให้เกิดความยินดีในการเข้าร่วมโครงการ

(3) สร้างสัมพันธภาพกับแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ เพื่อสร้างความคุ้นเคย และสร้างการร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยที่จะมีขึ้น โดยการเข้าไปพบปะ พูดคุย และปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการ

(4) ประสานงานกับแพทย์ พยาบาล ผู้ป่วยทางดวงตาเพื่อเชิญชวนเข้าร่วมในโครงการวิจัย ซึ่งแรงวัตถุประสงค์ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย

(5) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ในโครงการวิจัยให้เพียงพอ

2) ระยะการวางแผน มีกิจกรรม คือ ขอจริยธรรมในมนุษย์ต่อคณะกรรมการ จริยธรรมของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์(วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม และทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ป่วยที่สูญเสียดวงตาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยการสมัครใจในการให้ข้อมูล จากนั้นจึงสรุปเป็นประเด็น นำมาประยุกต์กับหลักพุทธธรรมแล้วนำรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา ไปทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discuss) กับผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน เพื่อให้ช่วยกันดู ปรับปรุง ตัดสิน เพิ่มเติม จนได้ความคิดเห็นตรงกัน เป็นแนวทางที่ถูกต้องและนำไปปฏิบัติการ

3) ระยะการปฏิบัติตามแผน มีกิจกรรม คือ ทำตามที่วางแผนไว้ ได้แก่ นิมนต์พระมาแสดงธรรมให้แก่พยาบาลที่ได้รับหน้าที่เยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นเวลา 60 นาที เพื่อให้พยาบาลได้นำหลักธรรมนี้ไปเยียวยาจิตใจผู้ป่วย โดยมีการเปรียบเทียบระหว่างก่อนอบรมกับหลังการอบรม

4) ระยะการสังเกตผล การนิเทศ ติดตาม สนับสนุนการดำเนินงาน จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสรุป และประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงมาสู่การพัฒนา โดยใช้เทคนิคเกมสวมบทบาทสมมติ (RPG)

5) ระยะสะท้อนผล สรุปผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และวางแผนในการแก้ไขปัญหาในครั้งต่อไป

การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล

ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว ใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (องอาจ นัยวัฒน์, 2554) ดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่ง ต่าง ๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย จะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกัน ว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี จะเน้นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการค้นคว้าจากเอกสาร และเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลอาจจะดำเนินการไปพร้อมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลก่อนการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลนั้น เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูล โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

การตรวจสอบความตรง ผู้วิจัยได้เริ่มพัฒนากรอบความคิดการวิจัยในครั้งนี้อย่างเป็นขั้นตอน และกำหนดเกณฑ์การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนไว้ชัดเจน เช่น การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพื้นที่ศึกษา เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดความคาดหวังในการทำการวิจัยของผู้วิจัย จึงเป็นการตรวจสอบความตรงไปแล้วขั้นหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ 3 วิธี ได้แก่

1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากกรอบธรรม โดยการนำข้อมูลที่ได้มาตีความสรุปเบื้องต้นเพื่อตรวจสอบต่อไป

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดตามลักษณะของแนวคิด ทฤษฎี หรือกรอบแนวคิดในการวิจัย

3) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเพื่อหาความสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุป ทั้งนี้มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

(1) การจัดกระทำกับข้อมูล (Data Making) ประกอบด้วยการจัดจำหน่ายวิเคราะห์ (Utilization) การกำหนดตัวอย่าง (Sampling) การบันทึก (Recording)

(2) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) คือ การเลือกการจับสาระสำคัญของข้อมูลและการปรับเปลี่ยนข้อมูลให้ชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจ

(3) การสกัด (Inference) คือ การอ้างอิงสรุปสาระ

(4) การวิเคราะห์ (Analysis) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique) นำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) พร้อมประโยคอ้างอิงคำพูดจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

กระบวนการในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง)

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย แบ่งออกเป็น 3 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการสร้างสัมพันธภาพ (Building Relationships) เริ่มต้นจากการรับผู้ป่วยเกี่ยวกับดวงตาเข้ามารักษาที่ในโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) พยาบาลได้ให้ผู้ป่วยลงทะเบียน คัดกรองและทำประวัติ พบแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญจากห้องตรวจตา หลังจากนั้น พยาบาลจะพูดคุยสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ป่วย พูดให้กำลังใจ พูดคุยแสดงความห่วงใย 2) กระบวนการสร้างกำลังใจ (Building Morale) พยาบาลจะอธิบายชี้ให้ผู้ป่วยเห็นผลกระทบ ผลดี ผลเสียถ้าไม่ผ่าตัดเอาดวงตาออก แนะนำในเรื่องการเตรียมตัว เตรียมใจ ตั้งแต่ก่อนผ่าตัด จนถึงหลังผ่าตัดเอาดวงตาออก และมีกิจกรรมต่างๆ ให้ทำเพื่อสร้างพลังใจให้เข้มแข็ง เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การนั่งสมาธิเจริญจิตภาวนา การทำบุญตักบาตร การถวายสังฆทาน รวมทั้งการดูแลและเยียวยาจิตใจ โดยการให้กำลังใจ ยกตัวอย่างบุคคลที่เคยสูญเสียดวงตา หลังจากนั้นส่งต่อเข้าห้องผ่าตัด 3) กระบวนการส่งต่อ (Forwarding) นำผู้ป่วยที่ผ่าตัดนำเอาดวงตาออกแล้ว ส่งเข้าห้องพักฟื้น ส่งต่อไปที่ศูนย์ตาปลอม เพื่อให้ตาปลอม แนะนำการดูแลตนเองที่จะไปใช้ชีวิตหลังจากผ่าตัดเอาดวงตาออกแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดการน้อยเนื้อต่ำใจและเป็นภาระแก่ผู้ที่ดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น ภรรยา บุตร ธิดา รวมทั้งการใช้ความสามารถของตนเอง ทำให้ตนเองมีรายได้ มีการแนะนำอาชีพให้แก่ผู้ป่วย รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับ เช่น การจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล การเป็นหมอนวดแผนโบราณ ซึ่งจะมีสถานที่ฝึกฝนอบรมความรู้ให้เกิดความชำนาญ ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ นอกจากนี้ ยังมีศูนย์ฟื้นฟูหลังการผ่าตัดนำดวงตาออกแล้ว รวมทั้งมีองค์กรทางศาสนา เช่น วัด โดยมีพระสงฆ์เข้ามาดูแลช่วยเหลือ จัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้สูญเสียดวงตา

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง)

ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม ในแต่ละกระบวนการมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ดังต่อไปนี้

1) กระบวนการสร้างสัมพันธภาพ (Building Relationships) เมื่อผู้ป่วยเข้ามารักษาดวงตาในโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) พยาบาลมีหน้าที่ต้องเข้ามาดูแลผู้ป่วยและ ใช้คำพูดที่อ่อนหวาน จิตใจมีเมตตา ปรารถนาให้ผู้ป่วยที่มีความทุกข์ได้คลี่คลายลงไป มีความมั่นคงในอารมณ์ที่อยากจะสงเคราะห์เพื่อนร่วมโลกผู้มีความทุกข์ ต้องมีความอดทน ความอ่อนน้อมถ่อมตน เสียสละที่เข้าไปดูแล สร้างความสนิทสนม ความคุ้นเคย ความไว้วางใจ และนำหลักธรรมเรื่องกัลยาณมิตรมาใช้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละคน

2) กระบวนการสร้างกำลังใจ (Building Morale) พยาบาลมีหน้าที่ในการสร้างกำลังใจ โดยนำหลักธรรมไตรลักษณ์มาใช้เพราะว่าหลักธรรมนี้ช่วยให้ผู้ป่วยมีสติและปัญญาในการใช้ชีวิต ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและสงบ ด้วยการยอมรับความจริงว่าสิ่งต่างๆ ล้วนไม่เที่ยงแท้แน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ผู้ป่วยจึงสามารถปล่อยวางความยึดติดในตัวตนและสิ่งของรอบตัวได้ ส่งผลให้ผู้ป่วยปล่อยวาง ไม่ทุกข์และสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ พยาบาลต้องมีการเสริมด้วยการให้กำลังใจทางใจ ให้แนวทาง ให้คำปรึกษา โดยใช้คำพูดที่ดีแก่ผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกดี พร้อมที่จะเปิดใจให้ทำการเยียวยาจิตใจได้ พร้อมทั้งมีการยกตัวอย่างบุคคลสำคัญที่สูญเสียดวงตาแล้ว สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติ ทำให้ผู้ป่วยมีจิตใจที่เข้มแข็ง ยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งมีกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้ป่วยทำ เพื่อสร้างพลังใจให้เข้มแข็ง เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การนั่งสมาธิ เจริญจิตภาวนา การทำบุญตักบาตรและการถวายสังฆทาน

3) กระบวนการส่งต่อ (Forwarding) พยาบาลใช้หลักของกัลยาณมิตรในการติดต่อสื่อสารกับผู้ป่วยที่จะไปใช้ชีวิตหลังจากผ่าตัดเอาดวงตาออกแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดการน้อยเนื้อต่ำใจและเป็นภาระแก่ผู้ที่ดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น ภรรยา บุตร ธิดา ผู้ป่วยยังต้องเข้ามารักษาดวงตาในโรงพยาบาลแห่งนี้ จนกว่าแผลจะหายเป็นปกติ บางรายต้องใส่ตาปลอม เพื่อนำไปใช้ในการสมัครงาน ประกอบสัมมาอาชีพ ทำให้มีรายได้เลี้ยงชีพ รวมทั้งมีการแนะนำอาชีพให้แก่ผู้ป่วย รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับ เช่น การจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล การเป็นหมอนวดแผนโบราณ ซึ่งจะมีสถานที่ฝึกฝนความรู้ทำให้เกิดความชำนาญ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ นอกจากนี้ ยังมีองค์กรทางศาสนา เช่น วัด โดยมีพระสงฆ์เข้ามาดูแลช่วยเหลือ จัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้ที่สูญเสียดวงตา

รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ได้เป็นโมเดล 3 สร้าง 3 ธรรม (BBF Model) ดังนี้

1) กระบวนการสร้างสัมพันธภาพ (B : Building Relationships) การสร้างความสนิทสนม ความคุ้นเคย ความไว้วางใจ และความเป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้ป่วย คุญเรื่องทั่วไป ประวัติส่วนตัว อาชีพ การงาน ความเป็นอยู่ทางบ้าน ทำให้ผู้ป่วยคลายจากความทุกข์ที่เป็นอยู่

2) กระบวนการสร้างกำลังใจ (B : Building Moral) การอธิบายชี้ให้ผู้ป่วยเห็นผลกระทบต่างๆ ถ้าไม่ผ่าตัดนำดวงตาออก โดยในขั้นตอนนี้ สามารถนำหลักพุทธศาสนาเรื่องของโยนิโสมนสิการ วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออกมาประยุกต์ใช้ เป็นวิธีการที่พยาบาลแนะนำให้ผู้ป่วยเกิดกระบวนการคิดไตร่ตรอง ตัดสินใจ และยอมรับวิธีการรักษาตามคำแนะนำของแพทย์และพยาบาลด้วยความเต็มใจ

3) กระบวนการส่งต่อ (F : Forwarding) การส่งต่อผู้ป่วยที่จะไปใช้ชีวิตหลังจากผ่าตัด โดยการใส่ตาปลอม การใช้ความสามารถของตนเอง ทำให้ตนเองมีรายได้ มีการแนะนำอาชีพให้แก่ผู้ป่วย

รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับ เช่น การจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล การเป็นหมอนวดแผนโบราณ นอกจากนี้ยังมีองค์กรทางศาสนา เช่น วัด โดยมีพระสงฆ์เข้ามาดูแลช่วยเหลือ จัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้ที่สูญเสียดวงตา

อภิปรายผลการวิจัย

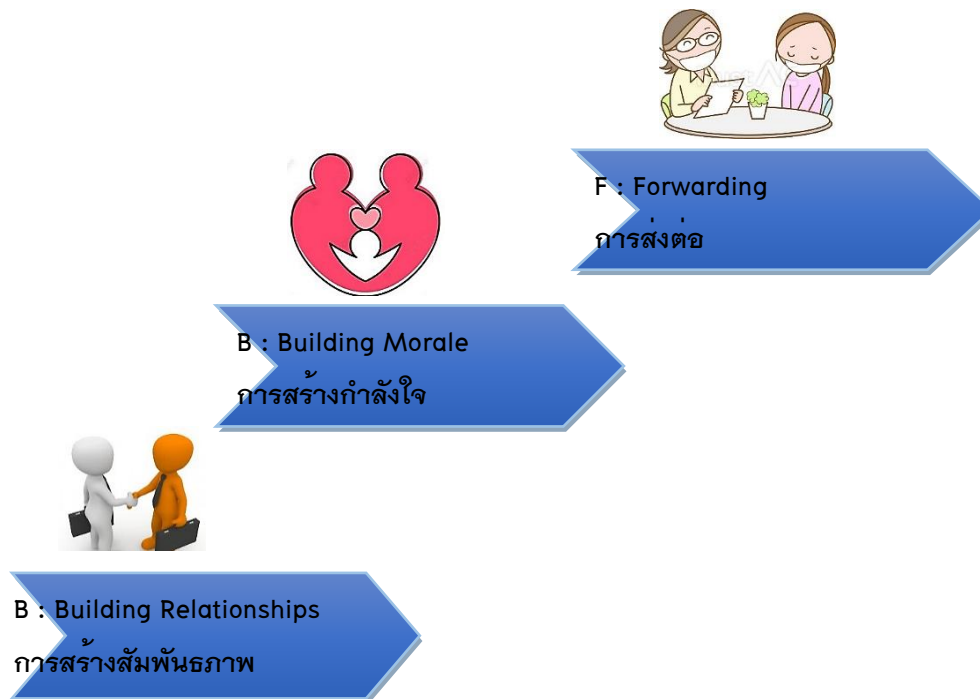
จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยโดยสังเขป ดังนี้

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสีย ดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม พบว่า กระบวนการเกี่ยวกับการดูแลและการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) มี 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การรับเข้าและสร้างสัมพันธภาพ (การลงทะเบียนเพื่อเข้ารับการรักษาและการคัดกรองผู้ป่วย) ระยะที่ 2 การเตรียมพร้อม (พบแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญจากห้องตรวจตา) ระยะที่ 3 การเยียวยาจิตใจ (พูดคุยสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ป่วย เยียวยาจิตใจและให้กำลังใจ ส่งต่อเข้าห้องผ่าตัด) ระยะที่ 4 การดูแลและส่งต่อ (การแนะนำการดูแลตนเองและแนะนำอาชีพ ส่งต่อไปที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเทพสุวรรณเมธี (สุชาติ หวลจิตต์) และ สุพิชฌาย์ พรพิชนรงค์ (2562) พบว่า กระบวนการเยียวยาเน้นคุณภาพด้านจิตใจของผู้ป่วยก่อนโดยรูปแบบและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ องค์ความรู้ด้านสุขภาพจิตและร่างกายเป็นสิ่งที่จำเป็นทั้งสองด้านในการเยียวยาผู้ป่วย เพื่อนำไปสร้างเครื่องมือประยุกต์ใช้ในองค์กรในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของสถาบันทางสังคมแบบองค์รวมและยั่งยืน ผู้ป่วยจึงสามารถปล่อยวางความยึดติดในตัวตนและสิ่งของรอบตัวได้ ส่งผลให้ผู้ป่วยปล่อยวาง ไม่ทุกข์ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ นอกจากนี้ ยังมีองค์กรทางศาสนา เช่น วัด โดยมีพระสงฆ์เข้ามาดูแลช่วยเหลือ จัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้ที่สูญเสียดวงตา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา แสงแพร และ พระครูปลัดสุวัฒน สุวฑฺฒโน (2564) พบว่า การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งเป็นเชิงนโยบายและได้นำไปสู่การวิจัยเชิงปริมาณ การนำหลักธรรมที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเยียวยาหรือบำบัด ทั้งยังป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้า

นอกจากนี้การมีกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้ป่วยทำเพื่อสร้างพลังใจให้เข้มแข็ง เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การนั่งสมาธิเจริญจิตภาวนา การทำบุญตักบาตร การถวายสังฆทาน รวมทั้งการดูแลและเยียวยาจิตใจ การส่งต่อผู้ป่วยที่จะไปใช้ชีวิตหลังจากผ่าตัดเอาดวงตาออกแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดการน้อยเนื้อต่ำใจ และเป็นภาระแก่ผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น ภรรยา บุตร ธิดา โดยการใส่ตาปลอม การใช้ความสามารถของตนเอง ทำให้ตนเองมีรายได้ มีการแนะนำอาชีพให้แก่ผู้ป่วย รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับ เช่น การจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล การเป็นหมอนวดแผนโบราณ ซึ่งจะมีสถานที่ฝึกฝนอบรมความรู้ให้เกิดความชำนาญ ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตา และ รูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการประยุกต์เรียกว่า “โมเดล 3 สร้าง 3 ธรรม (BBF Model)” ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย สามารถอธิบายโดยสังเขปได้ดังนี้

B = Building Relationships การสร้างสัมพันธภาพ คือ การสร้างความสนิทสนม ความคุ้นเคยกัน การมีสัมพันธภาพที่ดีที่สุด คือการมีส่วนร่วมและการแบ่งปันกันทั้งสองฝ่ายรวมทั้งต้องใส่ใจและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ไว้เนื้อเชื่อใจกัน ยอมรับนับถือกัน มีความยืดหยุ่น สามารถยอมรับและมีการปรับตัวเข้าหากันได้

B = Building Morale การสร้างกำลังใจ คือ การสร้างความไว้วางใจและให้กำลังใจโดยนำหลักธรรมไตรลักษณ์มาประกอบการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยเพื่อการปล่อยวาง ไม่ยึดติด สื่อสารให้ผู้ป่วยเห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตร การพิจารณาข้อดีข้อเสียและการใช้ประโยชน์ต่างๆจากข้อดีข้อเสียนั้น ในทุกสิ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสียในตัวเอง ควรคิดพิจารณาตั้งแต่ก่อนการผ่าตัดนำดวงตาออก ตลอดจนจนหลัง

ผ่าตัดนำดวงตาออก และมีกิจกรรมให้ผู้ป่วยได้ทำ เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การนั่งสมาธิเจริญจิตภาวนา เป็นต้น

F = Forwarding การส่งต่อ คือ การส่งผู้ป่วยที่ออกจากโรงพยาบาลแห่งนี้ให้ไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยการฝึกใช้ชีวิตในกิจวัตรประจำวัน เพื่อไม่ให้เป็นการระของสังคมและคนรอบข้างที่จะต้องมาดูแล ไม่ทำให้เกิดการน้อยเนื้อต่ำใจ เป็นภาระแก่ลูกหลาน ใช้ชีวิตอยู่ด้วยความสามารถของตนเอง ทำให้มีรายได้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน รวมทั้งชี้แนะแนวทางในการประกอบสัมมาอาชีพและสิทธิที่ผู้ป่วยจะได้รับ เช่น การจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล การเป็นหมอนวดแผนโบราณ เป็นต้น

สรุป

โมเดล 3 สร้าง 3 ธรรม (BBF Model) ได้แก่ 1) กระบวนการสร้างสัมพันธ์ภาพ (B : Building Relationships) 2) กระบวนการสร้างกำลังใจ (B : Building Moral) และ 3) กระบวนการส่งต่อ (F : Forwarding) เป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับกระบวนการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยก่อนและหลังสูญเสียดวงตา สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับทางโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จังหวัดนครปฐม ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัยพบว่า แนวทางการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยโดยบุคลากรทางการแพทย์ (พยาบาลในแผนกดวงตา) เป็นกิจกรรมที่มีความละเอียดอ่อน เพราะเป็นกิจกรรมที่ทำกับบุคคลก่อนการผ่าตัดดวงตา ซึ่งเป็นธรรมชาติที่จะมีผลกระทบถึงด้านจิตใจ สภาพจิตใจเป็นนามธรรมไม่สามารถกำหนดเป็นหลักตายตัวได้อย่างชัดเจน ดังนั้น บุคลากรทางการแพทย์ (พยาบาลในแผนกดวงตา) ผู้ที่จะนำกิจกรรมไปใช้เป็นแนวทางในการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย ควรเลือกใช้แต่ละแนวทางให้เหมาะสม ขอให้สนใจพิจารณาโดยยึดเอาประโยชน์ของผู้ป่วยเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ปัญหาครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการสัมภาษณ์บุคลากรทางการแพทย์ (พยาบาลในแผนกดวงตา) และผู้ป่วยจำนวนหนึ่งเท่านั้น ยังขาดการศึกษากับผู้ป่วยหรือบุคลากรทางการแพทย์ส่วนอื่นๆ ดังนั้น ผู้ที่สนใจต้องการจะศึกษาโดยละเอียด และต้องการจะนำข้อมูลไปใช้ในวัตถุประสงค์อย่างอื่น ควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ 1) ควรศึกษาจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยก่อนสูญเสียดวงตาให้ครอบคลุมจนสามารถนำมาใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานได้ 2) ควรศึกษาวิเคราะห์วิธีการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยด้วยหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ทราบวิธีการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ก่องแก้ว เจริญอักษร. (2545). *การพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลนันท์ บุญมาก. (2566). พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง). *สัมภาษณ์*, 3 ธันวาคม.
- จันทิมา แสงแพร และ พระครูปลัดสุวัฒน สุวฑฺฒโน. (2564). หลักธรรมเพื่อการเยียวยาจิตใจต่อภาวะซึมเศร้าในสังคมปัจจุบัน. *วารสารพุทธมอค์*, 6(2), 218–228. สืบค้นจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bdm/article/view/246318>
- ปรียพร วิชาลบุรณ์, สุรัฎฐา รอดมณี, เนาวนิจ พึ่งจันทร์เดช และ เบญญาภา ทนต์ประเสริฐเวช. (2566). จิตบำบัดตามแนวพุทธจิต: บทวิเคราะห์ในมิติทางการแพทย์พยาบาล. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 120–140. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/261601
- พระเทพสุวรรณเมธี (สุชาติ หวลจิตต์) และ สุพิชฌาย์ พรพิชนรงค์. (2562). พระจิตอาสาศาสนธรรม: รูปแบบและกระบวนการเยียวยาใจผู้ป่วยด้วยธรรมะ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(6), 1786–1796. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/216842>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *ธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระปลัดสมชาย ดำเนิน และ พระมหานันทวิทย์ ชีรภทฺโท. (2562). การพัฒนาตัวชี้วัดพฤติกรรมผู้สูงอายุของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(3), 209–228. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/article/view/208207>
- พระสุริศ สุขขุนทด, พระธีรพล คำสิงห์ใส และ จันทร์สม์ ตาปูลิง. (2565). หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความสุขสำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(1), 296–303. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsr/article/view/248532>
- ภัสรดา พลายนาม. (2566). พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง). *สัมภาษณ์*, 3 ธันวาคม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุวดี บำรุงบุตร. (2566). อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับการเสริมสร้างสังคมสันติสุข. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 223–232. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/258596>
- โรงพยาบาลบางปะกอก. (2564, 6 สิงหาคม). 4 ปัญหาโรคตาภัยใกล้ตัวมนุษย์ออฟฟิศ. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2566, จาก <https://www.bpsamutprakan.com>

โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์. (2561). ปัญหาสุขภาพตาที่ตามมาด้วยวัยที่เพิ่มขึ้น. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2566, จาก <https://www.bumrungrad.com>

โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง). (2554). คู่มือการดูแลรักษาผู้ป่วยอุบัติเหตุทางตาเบื้องต้น. นครปฐม: โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง).

สุวรรณณี ไหว้, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564). พุทธจิตวิทยากับการพัฒนาตนให้มีความสุข. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 425–440. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human/article/view/252434>

องอาจ นัยพัฒน์. (2554). การออกแบบการวิจัย : วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). the development of student characteristics in according to the Nawaluk framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ajrc/article/view/249662>

Rogers, C. R. (1961). *On becoming a Person*. Boston: Houghton Mifflin.